

XOTIN-QIZLARGA NISBATAN TAZIQ VA ZO`RAVONLIK SODIR ETGAN YOKI SODIR ETISHGA MOYIL BO`LGAN SHAXSLAR BILAN KOMPLEKS ISH OLIB BORISH

Feruza Umatova Abdumuminovna

Ayollarni rehabilitatsiya qilish va moslashtirish

Respublika markazining Sirdaryo viloyati hududiy bo'limi , Psixolog

Annotatsiya

Ushbu maqola ayollarga nisbatan zo'ravonlik va zo'ravonlikni sodir etgan yoki moyil bo'lgan shaxslar uchun keng qamrovli aralashuv yondashuvlarini o'rganadi. Tadqiqot turli xil rehabilitatsiya dasturlari, xavflarni baholash vositalari va haqoratli xatti-harakatlarning asosiy sabablarini hal qilishda terapevtik usullarning samaradorligini o'rganadi. Maqsad doimiy o'zgarishlarga yordam beradigan va zo'ravonlik takrorlanishining oldini oladigan dalillarga asoslangan strategiyalarni ishlab chiqishga hissa qo'shishdir

Kalit so'zlar: oiladagi zo'ravonlik, jinsga asoslangan zo'ravonlik, aralashuv strategiyasi, rehabilitatsiya dasturlari, xavflarni baholash, kognitiv-xulq-atvor terapiyasi, imkoniyatlarni kengaytirish, jamiyatdagi o'zgarishlar.

Genderga asoslangan zo'ravonlik, xususan ayollarga nisbatan zo'ravonlik, shaxslar va jamiyat uchun og'ir oqibatlariga olib keladigan keng tarqalgan masala. Ushbu maqola haqoratli xatti-harakatlarga moyil bo'lgan shaxslarga qaratilgan aralashuvlar bo'yicha mavjud adabiyotlarni ko'rib chiqishga qaratilgan. Mavjud bilimlarni sintez qilish orqali tadqiqot tushunishdagi bo'shliqlarni aniqlashga va yanada samarali strategiyalar bo'yicha tavsiyalar berishga intiladi.

Adabiyotlarni o'rganish turli xil aralashuv usullarini, shu jumladan kognitiv-xulq-atvor terapiyasi, g'azabni boshqarish dasturlari va rehabilitatsiya tashabbuslarini o'rganadi. Shuningdek, u retsidivizm xavfi yuqori bo'lgan shaxslarni aniqlash uchun xavflarni baholash vositalarini o'rganadi. Tahlil mavjud aralashuvlarning kuchli tomonlari va cheklovlarini tanqidiy baholaydi va yaxlit va individual yondashuv zarurligini ta'kidlaydi.

Ushbu bo'limda tadqiqot metodologiyasi, shu jumladan adabiyotlarni tanlash mezonlari, foydalanilgan ma'lumotlar bazalari va ishlatilgan qidiruv strategiyasi ko'rsatilgan. Bundan tashqari, unda namuna hajmi, aralashuv davomiyligi va natija choralari kabi tadqiqotlarni tanlash mezonlari batafsil bayon etilgan. Bo'lim

topilmalarning takrorlanishi va ishonchliligini oshirish uchun tadqiqot jarayonida shaffoflikni ta'minlaydi.

Ayollarga nisbatan zo'ravonlik va zo'ravonlik sodir etgan yoki moyil bo'lgan shaxslar bilan ishlash keng qamrovli va ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Bu bevosita xavfsizlik tashvishlari va ularning haqoratli xatti hissa asosiy masalalarni ham hal qilish uchun muhim. Mana, bunday keng qamrovli ishning asosiy tarkibiy qismlarini ko'rsatadigan qo'llanma:

Baholash va xatarlarni boshqarish:

- Shaxsning jabrlanuvchiga qanday xavf tug'dirishini aniqlash uchun xavfni to'liq baholashni o'tkazish.

- Jabrlanuvchi uchun xavfsizlik rejasini ishlab chiqish va agar kerak bo'lsa, huquqni muhofaza qilish va favqulodda xizmatlarni jalb qilish.

Huquqiy Aralashuv:

- Jabrlanuvchini himoya qilish va jinoyatchini javobgarlikka tortish uchun tegishli qonuniy choralar ko'rilishini ta'minlash uchun yuridik organlar bilan yaqindan hamkorlik qiling.

- Huquqiy jarayonni boshqaradigan qurbonlarni qo'llab-quvvatlash.

Shaxsiy maslahat va terapiya:

- Shaxsni shaxsiy maslahat yoki terapiyaga jalb qilish, ularning haqoratli xatti-harakatlariga hissa qo'shadigan asosiy muammolarni o'rganish.

- G'azabni boshqarish, muloqot qobiliyatlari va hissiy tartibga solish uchun kognitiv-xulq-atvor terapiyasi (CBT) yoki dialektik xulq-atvor terapiyasi (DBT) kabi dalillarga asoslangan terapevtik yondashuvlardan foydalaning.

Guruh Terapiyasi:

- Shafqatsiz xatti-harakatlarni namoyish etgan shaxslar orasida keng tarqalgan muammolarni hal qilish uchun guruh terapiyasi mashg'ulotlarini osonlashtirish.

- Guruh terapiyasi odamlarga tajriba almashish, boshqalardan o'rganish va empatiyani rivojlantirish imkoniyatini beradi.

G'azabni boshqarish va nizolarni hal qilish:

- Jismoniy shaxslarga his-tuyg'ularini ifoda etish va boshqarishning sog'lom usullarini rivojlantirishga yordam berish uchun g'azabni boshqarish va nizolarni hal qilish bo'yicha maxsus treninglar o'tkazish.

Travmadan Xabardor Parvarish:

- Shaxs boshdan kechirgan har qanday travma tarixini tan oling va unga murojaat qiling, chunki travma haqoratli xatti-harakatlarga hissa qo'shishi mumkin.

-Xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi terapevtik muhitni yaratish uchun travmadan xabardor yondashuvlardan foydalaning.

Modda Suiiste'mol Davolash:

- Modda suiiste'mol bir omil bo'lsa, harakat rejasiga modda suiiste'mol davolash integratsiya.

- Suiiste'mol xatti modda foydalanish rolini hal va davolash izlab shaxsni qo'llab-quvvatlash.

Empatiya va hisobdorlikni rivojlantirish:

- Shaxsda o'z harakatlarining boshqalarga ta'sirini tushunishga yordam berish orqali empatiyani rivojlantirish ustida ishlash.

- O'zgarish zarurligini ta'kidlab, ularning xatti-harakatlari uchun javobgarlik va javobgarlikni rag'batlantirish.

Malakalarning-Qurilish Dasturlari:

-Shaxsning munosabatlarni sog'lom tarzda boshqarish qobiliyatini oshirish uchun muloqot, muammolarni hal qilish va stressni boshqarish kabi hayotiy ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan dasturlarni taklif eting.

Jamiyat resurslari va qo'llab-quvvatlash:

- Shaxslarni doimiy yordam va mustahkamlashni ta'minlaydigan jamoat resurslari, qo'llab-quvvatlash guruhlari va tashkilotlar bilan bog'lang.

Monitoring va Kuzatuv:

-Taraqqiyotni monitoring qilish tizimini yaratish va aralashuv samaradorligini baholash uchun muntazam ravishda keyingi baholarni o'tkazish.

- Shaxsning taraqqiyoti va ehtiyojlari asosida aralashuv rejasini kerak bo'lganda sozlang.

Ayollarga nisbatan zo'ravonlik va zo'ravonlikni hal qilishda keng qamrovli va muvofiqlashtirilgan yondashuvni ta'minlash uchun ko'p tarmoqli guruh, jumladan, ruhiy salomatlik bo'yicha mutaxassislar, huquqshunoslar, ijtimoiy ishchilar va jabrlanuvchi advokatlar bilan hamkorlik qilish juda muhimdir. Bundan tashqari, madaniy sezgirlik va muammolarning kesishganligi to'g'risida xabardorlik samarali qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyatga ega.

Munozara bo'limi natijalarni oiladagi zo'ravonlik aralashuvi bo'yicha kengroq adabiyotlar kontekstida sharhlaydi. Bu topilmalarning siyosatchilar, amaliyotchilar va tadqiqotchilar uchun ta'sirini o'rganadi. Bundan tashqari, u samarali aralashuvlarni amalga oshirish muammolarini va madaniy va kontekstli omillarni hisobga olishning muhimligini hal qiladi. Shuningdek, bo'limda ta'lim va

xabardorlik orqali jamiyatni o'zgartirish va oldini olish imkoniyatlari muhokama qilinadi.

Xulosa va takliflar

Ushbu yakuniy bo'limda maqola sintez qilingan adabiyotlar asosida xulosalar chiqaradi. U asosiy tushunchalarni umumlashtiradi, bilimdagi bo'shliqlarni aniqlaydi va kelajakdagi tadqiqotlar uchun tavsiyalar beradi. Siyosatchilar, amaliyotchilar va jamoat rahbarlari uchun aralashuvlar samaradorligini oshirish va xavfsizroq va adolatli jamiyatga hissa qo'shish uchun takliflar berilgan.

Ushbu maqola keng qamrovli aralashuv strategiyalarini o'rganib chiqib, ayollarga nisbatan zo'ravonlikni hal qilish bo'yicha doimiy muloqotga hissa qo'shadi va rehabilitatsiya, profilaktika va ijtimoiy o'zgarishlarni birinchi o'ringa qo'yadigan ko'p qirrali yondashuvlarni qo'llab-quvvatlaydi.

Adabiyotlar.

1. European Union Agency for Fundamental Rights (2014). Violence against women: an EU - wide survey, p.104.
2. Inter - Parliamentary Union (2016). Sexism, harassment and violence against women parliamentarians, p.3.
3. Jeyaseelan L, Kumar S, Neelakantan N, Peedicayil A, Pillai R, Duvvury N (2007). Physical spousal violence against women in India: Some risk factors. J Biosoc Sci; 39: 657 - 70.
4. Krantz G (2002). Violence against women: a global public health issue, JE&CH, April, Volume - 56, Issue - 4, [http://dx. doi. org/10.1136/jech.56.4.242](http://dx.doi.org/10.1136/jech.56.4.242)
5. Kumar S, Jeyaseelan L, Suresh S, Ahuja RC (2005). Domestic violence and its mental health correlates in Indian women. Br J Psychiatry; 187: 62 - 7.
6. Lal B Suresh, Rama. B, SA Hussain (2004). Information Technology For Rural Development: An Overview, The Economic Challenger. No. - 6, Issue - 23, April - June, pp.34 - 37. <https://www.researchgate.net/publication/353902977>

